

En predikan på pingstdagen

Av Emmanuel Martens, karmelit (1920–2007)

På pingsthögtiden, så säger dagens prefation, fullbordar Gud påskens mysterium genom att skänka Anden åt dem som blivit hans barn. Det är genom påskmysteriet, genom dopets deltagande i Kristi död och uppståndelse, som vi har blivit Guds barn. Dopet innebär alltså ett underbart löfte, löftet om gudomligt liv i Guds himmelska familj, men trots allt... bara ett löfte, en första början. Ett blommande fruktträd är inte bara vackert, det är också ett löfte om mycket frukt.

Men hur mycket kan inte hända som hindrar dessa blommor att utvecklas till mogna frukter: regn och kyla, sjukdomar etc. De behöver vissa goda yttre omständigheter, hjälp och skydd. Så är det även med oss kristna. Även vi behöver hjälp för att dopets underbara löften om gudomligt liv i tid och evighet skall förverkligas. Denna hjälp finns, eller bättre sagt denne Hjälpare, för så kallar Jesus den helige Ande i dagens evangelium.

Hur fullbordar nu Anden påskens mysterium i oss, hur hjälper han oss för att dopets löften skall uppfyllas? Det finns många aspekter i Andens verksamhet men låt oss begränsa oss till två av dem, två som särskilt betonas i dagens bibeltexter. Det första som Anden gör är att upplysa oss. Ljus är en fin och traditionell symbol för Anden. Vi kan ju inte föreställa oss honom, vi ser honom lika litet som vi ser ljuset.

Men i och genom ljuset upptäcker våra ögon allt det som är synligt för dem. Så är det på något sätt också med Anden. Genom hans hemlighetsfulla verkan i oss tränger vi alltmer in i Jesu personlighet som Frälsare och Guds Son, och lär vi oss också att alltmer se Jesu Fader som vår egen käre Abba. Därför kallar Jesus Hjälparen som han skall sända oss för ”sanningens Ande”, Anden som skall ”leda oss in i hela sanningen”.

Denna sanning är den som Jesus själv har uppenbarat för oss, nämligen att Gud är kärleken och att han ”älskade världen så att han gav den sin ende Son (Joh 3:16). Varken lärjungarna eller vi skulle någonsin ha insett detta eller accepterat detta utan Andens hjälp. Guds djupaste sinnelag, hans kärlek som vill frälsa och gudomliggöra oss människor, det är något som bara kan avslöjas av Gud själv, nämligen av honom som utgår av Faderns och Sonens oändliga kärlek till varandra, av honom som själv ÄR denna kärlek.

Här kommer det ju inte an på teoretisk kunskap. Vi behöver inte ha studerat mycket och blivit stora teologer för att få ett djupare inre ljus angående Guds kärleksmysterium. Det är bara INOM Guds kärlek som vi kan bli upplysta. Men, så läser vi i Romarbrevet (5:5): ”Guds kärlek har ingjutits i våra hjärtan genom... den helige Ande.”

Vi har alltså Anden i oss och den upplyser oss även om vi inte märker det. Den upplyser oss när vi i medveten tro känner att Jesus är Herre, d.v.s. vår förhärligade Frälsare, för, så skriver Paulus (1 Kor 12:3), det kan vi inte ”om vi inte är fyllda av den helige Ande”. Osynligt och omärkbart verkar han i oss, upplyser vår tro och leder oss så, i den mån vi är öppna för hans ljus, in i hela sanningen om Kristusmysteriet och om Guds kärlek. Det är inte en intellektuell och kall insikt utan en kunskap som kom de heliga att jubla i glädje och förundran. Vi behöver inte uttryckligen tänka på Anden för att bli upplysta av honom, bara vi uppriktigt söker Gud.

Så har man t.ex. räknat ut att Thérèse av Lisieux i sina skrifter nämner Jesu namn inte mindre än 1616 gånger, men Anden... bara 22 gånger. Men det finns få helgon som har varit så smidiga instrument för Andens verkan i och genom dem som just hon, beviset är hennes helighet och utomordentligt stora inverkan på hela Kyrkans liv. Det får inte förvåna oss. Jesus och hans Ande är ju ETT, och i dagens evangelium hörde vi vår Herre säga: ”Det är om mig som han (Hjälparen) skall vittna” och: ”Det är mig han skall förhärliga”. Anden leder oss till Kristus och genom Kristus till Fadern.

Men Anden ger oss inte bara ljus, han ger oss också kraft. Han uppenbarar sig också som eld, glöd, stormvind. I Lukas berättelse om den första pingstdagen ser vi hur Anden plötsligt förvandlar apostlarnas lilla och ängsliga skara till oförsagda vittnen om Jesu uppståndelse; efter Petrus tal var det samma dag inte mindre än tretusen människor som lät döpa sig.

Men apostlarna hade förberett sig på Andens ankomst ”i ständig bön” under nio dagar. Så står Andens gudomliga kraft också till vårt förfogande. Men den kan bara verka i och genom människor som är villiga och smidiga instrument. Och det är vi inte, som dagens andra läsning förklarar, så länge vi behärskas av det motstånd som finns i oss alla. Paulus kallar det för ”köttet” och menar med det: det onda i oss, det själviska, det gudsfientliga, allt detta som Jesu frälsning redan har befriat oss ifrån, men som bara så småningom förverkligas i oss genom vår fria medverkan.

Och det är här som Anden spelar sin roll. ”Köttet är fiende till Anden och Anden till köttet”, skriver Paulus. Det är detsamma som att säga: det gamla, syndiga, egoistiska livet är fiende till det nya gudomliga livet, Andens liv som Kristus förvärvat åt oss. Vi skall alltså välja, i våra handlingar skall vi visa att vi vill bli gudomliggjorda, att vi föredrar Andens liv i oss framför köttets begär, en kärlek som träder ut ur sig själv framför vår inrotade egenkärlek.

Men det kan vi inte utan Andens kraft, bara Anden kan förvandla vårt syndiga väsen, vända bort det från det egna jaget hän mot Gud och nästan. Andens frukt är då först och främst kärlek, säger Paulus. Och de andra frukter som han räknar upp står alla i samband med kärleken: glädje och frid (som är tecken på kärlek), tålamod, vänlighet och godhet (som är olika manifestationer av kärlek) och slutligen trofasthet, ödmjukhet och självbehärskning (som är förutsättningar för kärleken).

Alla dessa kännetecken på ett sant kristet liv är alltså Andens frukter, de väller fram från samma osynliga källa i oss, Andens kraft som utnyttjar varje tecken på god vilja i oss, varje ansträngning att övervinna det onda för att följa det som vi ser vara Guds vilja. Så kan vi be med kardinal Newman: "Genom dig, allsmäktige Herre och evige Hjälpare, kommer vår döda själ till liv igen. Dig har vi att tacka för varje god tanke, varje ädel längtan och föresats, varje riktig ansträngning och dess resultat. ja, det är du som förvandlar syndare till helgon."

Låt oss då aldrig tänka på den helige Ande som någon som är oss helt främmande. Han är Hjälparen som är oss närmare än vi är oss själva, livet i allt det som lever. Låt oss hålla denna låga brinnande i våra hjärtan.